

Kdo je Erazim Kohák ?

Naposledy jsem čtrnáctiletého Erazima viděl na letní konferenci Akademické YMCY, kam doprovázel svého otce. Bylo to téměř na konci onoho krátkého období, vymezeného návratem obou jeho rodičů na svobodu (otec zatčen 1941, matka 1944) a náhlou emigrací po únoru 1948. Půl druhého roku v uprchlickém táboře, pak přeplněnou lodí přes oceán, vesnička na severozápadě státu New York, studium na malé zapadlé univerzitě díky stipendiu, pak díky jinému prestižnímu stipendiu přijat na jednu z nejlepších amerických univerzit Yale v New Haven. 1958 je promován na doktora filosofie; učí nejprve na Středozápadě, na Gustavus Adolphus College, a přitom supljuje faráře ve vesničce, která na řádného faráře neměla prostředky. 1960 vydává svou první filosofickou práci, malou studii o Platónově dialogu Lachés. Je odměněn na Yale Cooperovou cenou a stává se docentem v Bostonu a tam zůstává. Konečně se dostává naplno k filosofické práci. Teprve v této době se začíná do Masaryka a do Rádl, jejichž knihy do té doby neměl k dispozici. Překládá Masarykovu Otázku sociální do angličtiny, zabývá se Husserlem a fenomenologií. S publikacemi přichází postup na univerzitě, stává se mimořádným profesorem. Studuje Ricoeura, překládá jeho knihu *Le volontaire et l'involontaire* (první díl jeho *Filosofie vůle*). Na skok přiletí do vlasti rok po intervenci, ještě zachytne zbytky oné nadějně atmosféry Pražského jara a rozhodne se pro ještě intenzivnější práci v domácích tradicích a pro českou budoucnost. U manželů Škvoreckých vydává *Národ v nás* a přibližně ve stejné době anglickou knížku *Idea and Experience*, studii o Husserlově fenomenologii. Obě knížky považuje za své prvotiny a dnes se mu zdají "zoufale nevyzrálé", ale stává se jimi známým v českých exilových kruzích.

Pochopitelně to přináší spoustu nové práce navíc k povinnostem univerzitního učitele. Asi to přispělo značnou měrou k rozpadu jeho manželství. Kohák zůstává sám, zůstává mu jen místo na univerzitě a kus lesa v pustině New Hampshire. Na konci školního roku se tam usadí ve stanu, mýjí kus lesa a dává se do stavby obydlí. Odtud pak dojíždí na univerzitu, avšak na své mýtině píše svou zatím nejúspěšnější knihu *The Embers and the Stars*. Rozhlasová stanice Svobodná Evropa jej získává k spolupráci v seriálu pořadů, vysílaných jednou za měsíc. Kohák potom své pořady vydá svépomocně jako samizdat a posílá sbírku domů. Jako samizdat vydává také reprint *Rádlovy Útěchy z filosofie* a malé knížečky nechává posílat domů. Jeho kontakty s chartisty jsou častější. V roce 1985 pracuje ve vídeňském Institutu pro vědecká bádání o člověku a zabývá se především Janem Patočkou. Vydává několik menších studií a pak obsáhlou práci o Patočkově v angličtině, k níž jsou připojeny překlady Patočkových vybraných textů. Ačkoliv přednáší a píše dál a jeho jméno získává ve Spojených státech stále větší vážnost, on sám si stále víc uvědomuje a ještě prohlubuje svou přináležitost a své vazby k české myslitelské tradici, představované pro něho Komenským, Masarykem, Rádlem a Patočkou. Dovádí své myšlení do konsekvencí etických a připravuje v tom smyslu svou příští knihu. Na lesní mýtině žije dodnes.

Erazim Kohák je pozoruhodný nikoliv na prvním místě proto, že dovedl obstát v nemalé konkurenci amerického intelektuálního života, ale že se uprostřed této konkurence dovedl navíc prosadit jako myslitel český, navazující na české tradice. Je to tím pozoruhodnější, uvážíme-li, jak mladý byl z českého prostředí vytržen. I jeho čeština zaslouží obdiv. Kohák nepřipustil, aby ztratil své české kořeny. V tom ohledu představuje dokonce u nás doma jednu z nemnoha filosofických výjimek. Letos mu v květnu bylo padesát sedm let (své narozeniny ztrávil po dvačtyřiceti letech opět ve vlasti s cyklem přednášek na Karlově univerzitě). Uvážíme-li, že Masaryk opustil vlast ve svých čtyřiašedesáti letech, aby se pokusil získat pro ni svobodu, a že Whitehead ve třiašedesáti opustil vlast na dlouho, aby začal přednášet filosofii za oceánem, bylo by si přát, aby se Kohák do vlasti vrátil a pomohl k rozkvětu českým myšlenkovým tradicím v době, která bude nakloněna eklektickému přebírání skleníkových importů.

Emanuel Rádl vyslovil na počátku svých *Dějin filosofie* (1932) přesvědčení, že s pokrokem lidstva bude pro filosofii stále víc ideálem lidovost. Toho ovšem nelze dosahovat snižováním úrovně filosofických spisů, ale jen zvyšováním úrovně všeobecné. Lidé se musí naučit znovu si vážít pořádné filosofie a musí se naučit alespoň do jisté míry sami filosoficky myslet. To ovšem záleží především na filosofech. Kohák vzal Rádlovu myšlenku vážně a pokusil se říci prostě a střízlivě to nejpodstatnější z toho, jak filosoficky smýšlí. Bylo to určeno tehdejšími posluchačům doma, ale zdá se, že bude mnohem užitečnější, budou-li si jeho úvahy lidé a zvláště studenti moci přečíst i dnes. Jeho knížka dopisů se může pod vedením dobrých pedagogů stát vhodným podkladem i pro uvádění do filosofických problémů na

středních školách. Je v ní mnoho příležitostí k přemýšlení a k rozhovorům i pro ty, kdo se s filosofií zatím doopravdy nesečkali. Snad se stane příležitostí k tomu, že mnozí nahlédnou, jaký smysl má filosofování a jak právě ve dnech vykořeněnosti a myšlenkové nejistoty je nám všem důvěrnějšího sblížení s filosofií nesmírně zapotřebí.

Ladislav Hejdánek

- - - - -

vyšlo in: Erazim Kohák
Dopisy přes oceán
aneb Čertování s Míšou
Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1991
str. 3 - 5